

side 293 refererede højesteretsdomme (den sidste kommenteret af H. Schaumburg i U. f. R. 1965 B side 243 ff) samt Kn. Illum: Servitutter (1943) side 60 og samme: Dansk Tingsret (1. udg. 1952) side 61 f.

I hans omtale af spørgsmålet gøres det gældende af Kn. Illum, at en maksimalpris bør kunne tilsidesættes, dersom den er fastsat uden tilbørlig hensyntagen til de næringsdrivendes rimelige fortjeneste, i særdeleshed hvis maksimalprisen har til formål at forberede tvangsovertagelse fra det offentlige side. Heroverfor anføres det imidlertid af H. Schaumburg a. st., at „ . . . såfremt det . . . antages, at en maksimalprisbestemmelse kan være så urimelig, at den strider mod grundlovens ekspropriationsbestemmelse, kan dette imidlertid kun gælde i meget grælle tilfælde“. Det fremgår af handelsministerens besvarelse af udvalgets spørgsmål 4, 21, 22 og 28, at det her omtalte forbehold er uden betydning i den foreliggende sammenhæng.

b. For så vidt angår bestemmelsen i lovforslagets § 13 synes spørgsmål om ekspropriation alene at kunne rejses i forhold til den i stk. 1, nr. 1, indeholdte hjemmel til at pålægge elforsyningsvirksomheder at indrette deres produktionsanlæg således, at angivne former for brændsel kan anvendes. Til støtte for at betragte pålæg efter denne bestemmelse som et ekspropriativt indgreb ville det formentlig navnlig kunne anføres, at sådanne pålæg i praksis må forudsættes i vidt omfang at blive udformet som konkrete indgreb over for de enkelte elforsyningsvirksomheder, ligesom opfyldelsen af et sådant pålæg i mange tilfælde vil påføre virksomheden endog meget betydelige udgifter. Virkningen i forhold til ejeren af et pålæg efter denne bestemmelse synes imidlertid at ligge så langt fra kernen af grundlovsbestemmelsens beskyttelsesområde — overførelse af ejendomsret over fast ejendom eller løsøre til en ekspropriant — at der ikke heroverfor kan tillægges de nævnte forhold afgørende betydning. Hertil kommer, at påbud efter § 13 må forudsættes at medføre, at elforsyningsvirksomhederne efter § 9 kan indregne henlæggelser og afskrivninger vedrørende sådanne investeringer samt driftsomkostninger i priserne, således at deres samlede nettoprovenu ved elforsyningsvirksomheden ikke forringes, jfr. herved de tilsva-

rende bemærkninger til bestemmelsen i lovforslagets § 10, stk. 5.

3. Bestemmelsen i lovforslagets § 8 har følgende ordlyd:

„§ 8. I bevilling og eneretsbevilling fastsættes bestemmelser om, hvorledes der ved ophør eller fortabelse af denne skal forholdes med de af bevillingen omfattede produktions-, transmissions- og distributionsanlæg.“

Det fremgår af bemærkningerne til denne bestemmelse (lovforslaget side 9), at den er begrundet i hensynet til at sikre, at alle brugelige anlæg, der kan repræsentere milliardværdier og meget betydelige samfundsinteresser, holdes i gang, uanset at anlæggets ejers bevilling fortabes eller ophører (f. eks. ved udløb). Der er således ingen tvivl om, at de bevillingsklausuler, der som følge af den nævnte bestemmelse skal optages i enhver bevilling eller eneretsbevilling efter loven, vil indeholde hjemmel for i påkommende tilfælde at gennemføre en afståelse af ejendomsret mod anlægsejerens ønske.

Dette er imidlertid ikke i sig selv ensbetydende med, at bestemmelsen i lovforslagets § 8 kan karakteriseres som en ekspropriationsbestemmelse. Det afgørende i så henseende er, om den afståelse af ejendomsret, bestemmelsen hjemler, kan karakteriseres som en tvangsmæssig afståelse i grundlovens forstand, jfr. herved formuleringen af grundlovens § 73, stk. 1, 2. pkt.: „Ingen kan *tilpligtes* at afstå sin ejendom . . .“

Det bemærkes i denne forbindelse, at bestemmelsen i lovforslagets § 8 alene fastsætter, at den i bestemmelsen indeholdte hjemmel til ejendomsafståelse skal optages som vilkår i de bevillinger og eneretsbevillinger, der fremtidig udstedes efter loven. Det kunne derfor gøres gældende, at den pligt til at tåle ejendomsafståelse, som bestemmelsen hjemler, ikke kan sidestilles med den ubetingede, pligtmæssige afståelse, grundlovsbestemmelsen fortrinsvis sigter til, men snarere har karakter af en frivilligt påtaget forpligtelse som modydelse for den begunstigelse, der ligger i opnåelse af bevilling eller eneretsbevilling efter loven.

Det her rejste spørgsmål ses i den statsretlige litteratur kun mere indgående behandlet af Alf Ross: Dansk Statsforfatningsret II (2. udg. 1966) side 662 f. Det anføres her bl. a.: